



Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Kuba 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Läget för mänskliga rättigheter i Kuba var fortsatt allvarligt under 2010. Raul Castro har successivt konsoliderat sin maktställning efter det formella övertagandet från sin bror år 2006. Maktskiftet har inte lett till någon grundläggande förbättring vad gäller respekten för medborgerliga och politiska rättigheter i landet, även om vissa positiva åtgärder har kunnat noteras. Förhör på godtyckliga grunder, kortvariga arresteringar, trakasserier och fängslande av oliktankande och oppositionella var dock alltjämt vanligt förekommande.

Inga rapporter av trovärdig karaktär beträffande politiska mord, utomrättsliga avrättningar, påtvingande försvinnanden eller systematisk tortyr förekom under 2010. Politiska fångar vittnade dock om psykiska och fysiska övergrepp från fängelsepersonal och medfångar. Villkoren i fängelserna avseende hygien, kost och utrymme samt tillgång till mediciner och vård anses också över lag vara undermålig. Den 23:e februari 2010 avled den politiske fången Orlando Zapata Tamayo efter att ha hungerstrejkat i över 80 dagar i protest mot situationen i fängelset Kilo 7 i östra Kuba där han enligt egen uppgift utsatts för upprepad misshandel av fängvaktare.

Dödstraff är inte avskaffat i Kuba men har inte verkställts sedan 2003. I december 2010 omvandlade Kubas högsta domstol de tre kvarvarande dödsdomarna till livstids fängelse varför det i dagsläget inte finns några dödsdömda i fängelserna.

I juli aviserade Raul Castro att han hade för avsikt att frige alla politiska fångar i Kuba. Sedan dess har 57 politiska fångar frigivits och sänts utomlands, framförallt till Spanien. De frigivna fångarna behöver tillstånd från Kuba för att kunna återvända till sitt land. Enligt Comisión Cubana de Derechos Humanos y

Reconciliación Nacional (CCDHRN) fanns det i slutet av året cirka 100 politiska fångar kvar i kubanska fängelser varav 11 på Amnestys lista över politiska samvetsfångar (det vill säga personer som fängslats endast på grundval av att fredligt uttryckt sina åsikter).

Yttrande-, tryck- och föreningsfrihet saknas i Kuba. Alla massmedier är statlig egendom och stränga straff utmätts för spridande” kontrarevolutionär” information. Internetanvändandet är ett av de lägsta i världen på grund av lagstiftning som kraftigt begränsar tillgången och användningen. Medlemskap ifrån staten oberoende och icke godkända organisationer är förbjudet enligt lag. Minst 2000 oliktankande och oppositionella utsattes under året för tillfälliga arresteringar och godtyckliga frihetsberövanden i samband med offentliga manifestationer och möten enligt (CCDHRN). Rörelsefriheten är begränsad både för inrikes- och utrikes resor.

Rättsväsendet är inte oberoende den lagstiftande- och verkställande makten och rättsäkerheten är generellt undermålig. Polisen har i regel stora befogenheter att stoppa, utfråga och kvarhålla medborgare. Korruptionen är utbredd trots upprepade försök att motverka den.

Alla medborgare i Kuba är garanterade utbildning och sjukvård. Medellivslängden är den högsta i regionen och analfabetismen i stort sett utrotad. Arbetslösheten är låg men få personer kan leva på sin lön och majoriteten kubaner lever under mycket knappa förhållanden. Många har parallella sysselsättningar i den svarta sektorn för att kunna överleva. Kvinnor och män garanteras lika rättigheter enligt lag, men traditioner i kombination med en utbredd ”machokultur” gör att männen fortfarande har de mest betydelsefulla posterna i samhället. Barn prioriteras, men utbildas strikt inom ramen för den kommunistiska ideologin och utnyttjas ibland för att mobilisera protester mot oliktankande. Afrokubaner utgör en diskriminerad grupp i samhället trots att rasdiskriminering officiellt är utrotad i Kuba. Situationen för homo-, bi- och transpersoner har förbättrats under senare år även om sociala fördomar kvarstår och de, i samma utsträckning som övriga grupper i civila samhället, förhindrats att organisera sig och driva sina sakfrågor.

Under hösten 2010 aviserade Raul Castro ett antal ekonomiska reformer som i kombination med neddragningar och besparingar inom den offentliga sektorn förväntas förbättra den kubanska ekonomin. Bland annat ska över en miljon statsanställda friställas inom ett antal år och besparingar göras inom de redan hårt prövade hälso- och utbildningssektorerna.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Kuba har ratificerat följande centrala konventioner avseende mänskliga rättigheter:

- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering av kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har endast undertecknats.
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*, dock inte det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)*. Även tilläggsprotokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi samt tilläggsprotokollet om barn i väpnade konflikter har ratificerats.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*.

I februari 2008 skrev Kuba under FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*, och FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*. Dessa hade dock inte ratificerats i december 2010.

Kuba har inte ratificerat flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees* eller det tillhörande protokollet från 1967 eller Romstadgan för internationella brottsmålsbomstolen, *International Criminal Court (ICC)*. Kuba har inte heller ratificerat den amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter med tilläggsprotokoll.

Kuba har de senaste åren inte uppfyllt sina åtaganden beträffande rapportering till kommittéerna som är bundna till respektive konvention. Under 2010 rapporterade Kuba till kommittén för CERD och CRC. Till kommittén för CEDAW rapporterade Kuba senast 2006 och till CAT 1997. För tilläggsprotokollet till CRC om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi hade i december 2010 ingen rapport lämnats in till kommittén.

Kuba är sedan 2006 medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet). I februari 2009 granskades Kubas efterlevnad av de mänskliga rättigheterna i en så kallad Universal Periodic Review (UPR). Inget samråd skedde med oberoende organisationer för mänskliga rättigheter inför översynen. Granskningen

resulterade i mer än 80 rekommendationer, varav Kuba accepterade 60. De avvisade rekommendationerna rörde framförallt medborgerliga och politiska rättigheter. Kuba uppmanades bl.a. att ratificera de centrala konventionerna ICESCR och ICCPR och andra internationella fördrag relaterade till förbud mot tortyr, liksom att inbjuda FN:s specialrapportörer att besöka landet¹. Dessa rekommendationer har ännu inte implementerats. Ett besök av FN:s specialrapportör för tortyr var planerat till oktober 2009 men har sedan dess skjutits upp av kubanska myndigheter.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Kuba har ratificerat konventionen mot tortyr och strafflagen art. 20.1. förbjuder förnedrande behandling av fångar, inklusive fysisk bestraffning. Inga rapporter av trovärdig karaktär beträffande politiska mord, utomrättsliga avrättningar eller påtvingande försvinnanden har förekommit under 2010. Det finns inte heller uppgifter om systematisk tortyr, men i synnerhet politiska fångar vittnar om psykiska och fysiska övergrepp från fängelsepersonal och medfångar.

Villkoren i fängelserna avseende hygien, kost och utrymme samt tillgång till mediciner och vård är enligt före detta fångar och anhöriga av undermålig kvalitet. Trovärdiga vittnesmål tyder på att politiska fångar diskrimineras, exempelvis genom att mat- och vattenransoner ställs in och besök skjuts upp. Enligt anhöriga tillgodoses politiska fångars medicinska behov i mindre utsträckning än övriga fångars. *Human Rights Watch* vittnar i en rapport 2009 om ett antal fall där fängelsevakter och medfångar fysiskt misshandlat politiska fångar.

Den politiske samvetsfången Orlando Zapata Tamayo avled den 23 februari 2010 på sjukhus efter att ha hungerstrejkat i över 80 dagar mot situationen i fängelset Kilo 7 i östra Kuba där han enligt egen uppgift utsatts för upprepad misshandel av fängsvaktare. Tamayo ingick i en grupp om 75- oppositionella som efter summariska rättegångar fängslades av de kubanska myndigheterna under våren 2003, anklagade för kontrarevolutionär verksamhet. Han dömdes ursprungligen till tre års fängelse men genom tilläggsdomar utsträcktes hans straff till 25 år. Zapata Tamayos död fick stor internationell uppmärksamhet

¹ Human Rights Council, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review- Cuba, United Nations Document A/HRC/11/22, May 29, 2009

och beklagades genom ett uttalande via det kubanska utrikesministeriet av president Raul Castro, men kommenterades inte i nationell media. Amnesty International uppmanade Kubas regering att göra en fullständig undersökning av fallet men kubanska myndigheter har officiellt tillbakavisat alla anklagelser om misshandel och missförhållanden i fängelset. Orlando Zapata Tamayos mamma, Reina Luisa Tamayo har enligt trovärdiga källor under året vid upprepade tillfällen förhindrats genom av staten mobiliserade folkmassor från att besöka sin sons grav.

Dagen efter Orlando Zapata Tamayos död påbörjade den oberoende journalisten Guillermo Fariñas Hernández en hungerstrejk för frisläppandet av ytterligare 26 politiska fångar. Hungerstrejken pågick i över 130 dagar och avslutades i juli 2010 i samband med att Raul Castro meddelade att han hade för avsikt att frige alla landets politiska fångar. Sedan dess har 57 politiska fångar frigivits. Villkoret för frigivningen var att fångarna skulle lämna landet och resa till Spanien. Ytterligare minst elva fångar har erbjudits frigivning men är fortfarande fängslade då de vägrar att lämna landet. Enligt den otillåtna men tolererade Comisión Cubana de Derechos Humanos y Reconciliación Nacional (CCDHRN) fanns det i december 2010 ca 100 politiska fångar kvar i Kuba varav 11 på Amnestys lista över politiska samvetsfångar (det vill säga personer som fängslats endast på grundval av att ha uttryckt åsikter, utan att vare sig ha förespråkats eller använt våld).

Kuba tillåter inte Internationella Röda korset (ICRC) eller andra oberoende organisationer att besöka fängelserna.

4. Dödsstraff

Enligt den kubanska strafflagens artikel 29. kan domstolar utdöma dödsstraff i exceptionella fall, till dessa hör bland annat brott mot statens inre och yttre säkerhet, brutala mord och våldtäkter, narkotikabrott och väpnat rån. Dödsdom, inklusive verkställande av dom, kan inte utfärdas för personer under 20 år eller för gravida kvinnor. Utdömt dödsstraff överklagas automatiskt av den dömda och måste fastställas av högsta domstolen och det så kallade statsrådet innan den verkställs genom arkebusering. Det finns inga uppgifter om att avrättningar ska ha ägt rum i Kuba sedan 2003 då regimen tillfälligt bröt det de facto moratorium för dödsstraffets verkställande som praktiserats sedan mitten av år 2000 och avrättade tre båtkapare som efter summariska rättegångar dömts för terrorism.

Det pågår ingen offentlig debatt om dödsstraffet i Kuba. År 2008 aviserade dock Raul Castro att en översyn av antalet dödsdomar skulle göras och att majoriteten av dessa skulle göras om till livstidsdomar. I december 2010 omvandlade Kubas högsta domstol de tre kvarvarande dödsdomarna till livstids fängelse varför det i dagsläget inte finns några dödsdömda i kubanska fängelser.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konstitutionens artikel 58 föreskriver rätten till frihet och okränkbarhet och förbjuder godtyckliga frihetsberövanden. Lagen innehåller dock svepande brottsrubriceringar som gör det möjligt att inom ramen för lagen och på lösa grunder anhålla och döma personer bland annat för "farlighet", "spridande av fientlig propaganda", "deltagande i olovlig förening", "förakt mot överhögheten", "olaglig tryckning" och "upproriskhet".

Artikel 72 i den kubanska strafflagen (Lag 62/87) stadgar att "en person kan anses vara farlig då det är troligt att denne ska begå brott, på grund av att vederbörande genom sitt uppförande tydligt går emot normerna för den socialistiska moralen". Artikel 75.1 i samma lag stadgar att en polis kan utfärda en varning för "farlighet". Varning kan även utfärdas för samröre med en "farlig person". En person som har fått en eller flera varningar kan dömas till upp till fyra års fängelse. Detta lagutrymme används ibland för att arresterar personer som anses störa den allmänna ordningen, inklusive ungdomar som på grund av sitt uppförande och levnadssätt inte anses vara lojala mot revolutionen. De anhållna delges enligt uppgift inte alltid misstanke om något brott, utan släpps fria efter något dygn i arrest. Oppositionella, oberoende journalister och företrädare för mänskliga rättigheter är andra grupper som löper stor risk att dömas för "farlighet". Enligt *Comisión Cubana de Derechos Humanos y Reconciliación Nacional (CCDHRN)* frihetsberövades under året fram till november 2010 minst 2000 oliktänkande en kortare tid för att sedan släppas fria utan åtal endast för att ha uttrycks sina åsikter. Enligt samma organisation finns det cirka 5 000 personer i Kubanska fängelser som har dömts för "farlighet".

Hem och korrespondens ska enligt konstitutionen inte kränkas, men i praktiken sker detta systematiskt. Kvarterskommittéer och fackförbund övervakar bostäder och arbetsplatser. De medborgare som bedöms brista i lojalitet mot regimen riskerar att mista arbeten och bostäder.

Rörelsefriheten är begränsad för både inrikes- och utrikesresor. En lag från 1997 begränsar den interna migrationen till Havanna och åberopas för att avhysa illegalt inflyttade personer. Vid resor utomlands måste kubanska medborgare ansöka om dyra utresevisum. Läkare har mycket svårt att få utresetillstånd, då de måste ansöka om ett särskilt tillstånd hos hälsoministeriet för att lämna landet. Detta gäller även de läkare som har dubbelt medborgarskap och de som är gifta med utländska medborgare. Systemkritiker beviljas inte utresetillstånd, med några få undantag. Bloggerskan Yoani Sanchez och den oberoende journalisten Guillermo Fariñas Hernández har båda två under året ansökt om utresetillstånd för att emotta internationella priser utan att få sina ansökningarna beviljade.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Konstitutionens kapitel 13 reglerar domstolsväsendet. Domstolarna är enligt lagen oberoende men lyder samtidigt under statsrådet och nationalförsamlingen som utser domare, vilket innebär att de i praktiken inte är självständiga i förhållande till den lagstiftande eller verkställande makten.

Det finns kommunala och provinsiella domstolar, inklusive civilrättsliga, samt en högsta domstol. Det finns också militärdomstolar. Lagen garanterar rätt till offentlig försvarare, vilka samtliga måste vara medlemmar i det statskontrollerade advokatsamfundet. Enligt uppgift har försvarsadvokater ibland svårt att få tillgång till adekvat underlag samt tillräcklig tid med den åtalade. Åklagaren har rätt att kalla ”karaktärvittnen” i form av så kallade CDR-representanter (personer ur de revolutionära kvarterskommittéerna som bland annat har till uppgift att kontrollera och rapportera om enskilda personers vandel). De flesta rättegångar – som är öppna för allmänheten om de inte anses röra rikets säkerhet - avklaras på en dag. Straffbarhetsåldern är 16 år.

Det finns inga rapporter om systematisk skillnad mellan kvinnor och mäns tillgång till rättsystemet. Rättssäkerheten är dock speciellt undermålig för oliktankande som ofta utsätts för godtyckliga frihetsberövanden, oproportionerliga straff och fängslanden på lösa grunder (Se vidare kap. 5 och 8). Det är inte ovanligt att befolkningen av nöd tvingas ägna sig åt svartabörshandel för att dryga ut hushållskassan och skaffa sig varor som inte finns att tillgå på annat sätt. Generellt ser myndigheterna genom fingrarna på detta. Det händer dock att myndigheterna använder denna typ av brott för att sätta dit politiskt obekväma personer. Ett internationellt uppmärksammat fall rör den kubanska läkaren och oberoende journalisten Darsi Ferrer som i juli 2009 arresterades för innehav av två cementsäckar som enligt myndigheterna införskaffats på illegal väg. Han dömdes den 22 juni 2010 till 15 månaders fängelse, varav 11 redan avtjänats och de resterade avtjänas i form av husarrest.

Polisen har stora befogenheter att stoppa och utfråga medborgare. Poliskontroller av bilar och personer förekom ofta under året då medborgarna ofta tvingades att betala olika former av straffavgifter och mutor för att släppas. Det finns ingen lag som skyddar medborgare från denna typ av utfrågningar eller ombudsmannainstitutioner dit enskilda personer kan vända sig vid överträdelser mot de mänskliga rättigheterna.

7. Strafffrihet

Kränkningar av individers medborgerliga och politiska rättigheter sker i stor utsträckning i enlighet med landets konstitution och gällande lagar, varför många övergrepp mot dessa mänskliga rättigheter är lagliga på ett nationellt plan. Kuba förnekar därför rutinmässigt denna typ av brott och underlåter sig följaktligen från att utreda dessa kränkningar.

Lagen föreskriver stränga straff för korruption, men lagen implementeras inte effektivt. Korruptionen i landet är därför utbredd. Kuba hamnar på plats 69 av 178 länder i Transparency Internationals Korruptionsindex 2010 och får 3.7 poäng på en skala där 0 är mycket korrumperad och 10 är lite korrumperad. Det händer dock att högt uppsatta politiker får avgå efter korruptionsskandaler. Senaste exemplet på detta är ministern för basindustrier Yadira Garcia Vera, som avskedades i september 2010 efter ekonomiska oegentligheter.

Enligt konstitutionens artikel 83 kan ingen medlem av Nationalförsamlingen bli arresterad eller ställd inför domstol, om inte mycket allvarligt brott begåtts, utan att detta först godkänns av Nationalförsamlingen eller Ministerrådet.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Den kubanska konstitutionens artikel 53 föreskriver yttrande- och tryckfrihet ”inom ramen för målen för den socialistiska revolutionen”, vilket i praktiken förhindrar och gör straffbart alla former av kritik som ifrågasätter revolutionen och dess ledare. Straff för kontrarevolutionär propaganda utmäts till mellan tre månader och ett år i fängelse och kritik mot presidenten och övrigt politiskt ledarskap utmäts till mellan ett och tre år i fängelse. Spridning av ”fiendepropaganda” straffas med upp till femton år i fängelse om informationen sprids via massmedia.

Alla massmedier är enligt lag statlig egendom. Inga privata massmedier tillåts. Det finns fyra nationella dagstidningar, ett flertal lokala dagstidningar och specialtidsskrifter, fyra statliga tv kanaler och sju radiokanaler. Samtliga nyhetsmedia fungerar i praktiken som partiets förlängda arm med syfte att mobilisera stöd för revolutionen och dess ledare. Internationella tidskrifter finns inte att tillgå i Kuba. Oberoende journalister uppfattas av regimen som oppositionella och verkar generellt under svåra förhållanden. De utsätts regelbundet för övervakning och godtyckliga arresteringar och får sitt material och sin utrustning beslagtagna. Även utländska journalister tvingas till viss självzensur för att kunna verka i landet.

Sedan president Raul Castro kom till makten och i ett tal år 2007 uppmuntrade befolkningen att påbörja en debatt om de ekonomiska och sociala problem som landet står inför, har fler samhällsområden öppnats upp för kritik och gränserna för yttrandefrihet vidgats marginellt. Under 2010 har den största dagstidningen

Granma haft flera artiklar som riktat skarp kritik mot eller på annat sätt uppmärksammat problem inom jordbruks-, transport-, sjukvårds-, och utbildningssektorerna. Inga artiklar ifrågasätter dock revolutionen som sådan, utan lösningarna på problemen föreslås inom ramen för den socialistiska modellen.

Kuba rankades år 2010 som nummer 166 av 178 länder i fallande ordning i Reportrar utan Gränser "Press Freedom Index". Det är en marginell förbättring mot tidigare år då Kuba alltid återfunnits bland de tio lägst rankade länderna. Den förbättrade positionen motiveras med frisläppandet av politiska fångar under sommar och höst 2010, varav flera oberoende journalister. Enligt Reportrar Utan Gränser fanns det fyra oberoende journalister kvar i kubanska fängelser i slutet av 2010.

Kuba ett av de länder i världen med mest repressivt Internetklimat. Enligt Freedom House har omkring 2.1 procent av Kubas befolkning direkt tillgång till Internet. Enligt International Telecommunication Union (ITU) blir siffran något högre, cirka 11.5 procent, om man även räknar in de personer som endast har tillgång till Kubas nationella e-postsystem men inte till Internet. I praktiken sprids dock nyheter och information från Internet till en betydligt större del av befolkningen via e-post, minneskort, CD-rom och DVD skivor. Lagen om säkerhet och information förbjuder tillgång till Internet från privata hem. Tillstånd för Internet ges därför främst till vissa arbetsplatser som universitet, forskningscenter, statliga myndigheter, turisthotell och ett fåtal Internetcaféer. För att få tillgång till Internet på internetcaféer och turisthotell krävs legitimering och kostnaderna för en mycket långsam uppkoppling är höga och motsvarar ofta en halv kubansk månadslön, vilket utesluter majoriteten kubaner. Tillgången till Internet är speciellt svår utanför de största städerna och turistorterna.

Redan 1996 tillkom en förordning som stadgar att Internet inte får användas "i strid med de moraliska principerna för det kubanska samhället och dess lagar". Websidor som riktar specifik kritik mot Kuba, framförallt inhemska eller utländska bloggar blockeras därför av myndigheterna. Det går dock generellt att komma in på internationella nyhetssidor som BBC eller internationella organisationer för mänskliga rättigheter som Amnesty International eller Human Rights Watch.

Trots hårda restriktioner erbjuder Internet en plats där oberoende journalister och oppositionella kan kringgå den statliga censuren, vilket lett till att det i dag finns ett 30-tal bloggar och flertalet hemsidor skrivna inifrån Kuba, den mest kända Generación Y av Yoani Sanchez. Majoriteten av dessa bloggar kan endast nås från utlandet men information från sidorna laddas ned och sprids i Kuba via e-post och minneskort.

Sedan 2008 är det tillåtet för enskilda individer att inneha datorer, mobiler och annan telekomutrustning. Höga kostnader på mobiler och abonnemang gör dock att det fortfarande endast är en liten grupp privilegierade, ca 2.9 procent av befolkningen, som innehar mobiltelefoner (enligt Freedom House 2010). Förekomsten av mobiltelefoner har dock ökat medborgarnas möjlighet att via bland annat sms kommunicera med omvärlden. Bloggare använder sig även av mobiltelefonerna för att uppdatera sina hemsidor.

Konstitutionen artikel 54 föreskriver föreningsfrihet. Medlemskap i från staten oberoende och icke godkända politiska partier, fackföreningar eller associationer är dock förbjudet och lagen förbjuder sammankomster med mer än tre personer utan tillstånd. Det är vanligt att möten och sammankomster av oppositionella saboteras av regimen, bland annat genom infiltration, godtyckliga arresteringar och husarrester. Vid fredliga demonstrationer, organiserade av oliktkänkande sker ofta massarresteringar utförda av myndigheterna. Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter i Kuba uppskattar att cirka 90 korttidsarresteringar av oliktkänkande och oppositionella genomfördes inför Dagen för mänskliga rättigheter den 10e december i år för att förhindra offentliga demonstrationer och protester.

Det förekommer också att regimen organiserar folkmassor mot oliktkänkande för att på det sättet hindra dem att genomföra sammankomster. Det börjar ofta med att en folkmassa omringar ett hus eller en grupp personer, skanderar slagord och kastar föremål. Ibland stängs el och telefon av i samband med trakasserier. Vid ett flertal tillfällen har offren misshandlats och hotats till livet. Polis och säkerhetstjänst är ofta passiva åskådare vid den här typen av händelser och det händer även att de hotar offren med fängelse om de rapporterar om vad som hänt. Det senaste exemplet var ett svar på en demonstration den 9 december 2010 genomförd av Damas de Blanco, en grupp kvinnliga anhöriga till politiska fångar som utför fredliga demonstrationer för att påkalla uppmärksamhet för de politiska fångarnas situation. Under demonstrationen utsattes damerna för våld och hånfulla yttranden, så kallade "actos de repudios" (fritt översatt: organiserade trakasserier).

Konstitutionens artikel 55 föreskriver religionsfrihet, men religiösa och sociala aktiviteter kontrolleras fortfarande på olika sätt av myndigheterna. Rapporter förekommer om svårigheter för oberoende religiösa grupper att registrera sig för att få legal status som kyrka. Det förekommer även rapporter om religiösa ledare och präster som blivit arresterade och anklagade för "farlighet".

Religionsfriheten har dock successivt förbättrats under de senaste decennierna och andelen av befolkningen som är kyrkligt engagerad har också ökat markant.

Det finns idag om kring 2400 oberoende kyrkor i Kuba enligt Cuban Council of Churches. Den katolska kyrkan tillåts verka och med vissa begränsningar hålla processioner i samband med religiösa högtider samt bedriva visst socialt arbete. Den katolska kyrkan hade en viktig roll som medlare mellan regimen och de politiska fångarna i samband med frigivningen av politiska fångar under året och fick även tillstånd att bygga ett nytt prästseminarium som invigdes i november 2010 med närvaro av bland annat president Raúl Castro.

Den kulturella sektorn åtnjuter relativt stor frihet i Kuba även om den lyder under samma restriktioner vad gäller yttrande- och organisationsfrihet som övriga samhällssektorer. Samtliga kubanska bokförlag är statliga och regimkritisk musik och litteratur är officiellt inte tillgänglig i Kuba. Oberoende bibliotek är förbjudna och verkar med risk för repressalier. En begränsad del samhällskritisk teater, konst, litteratur och filmer tolereras dock i praktiken av myndigheterna. Personer inom kulturen har generellt lättare att få utresetillstånd än övriga yrkeskategorier och framgångsrika artister och konstnärer tillhör en privilegierad grupp i samhället.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Kuba är en auktoritärt styrd socialistisk enpartistat. Artikel 5 i den kubanska konstitutionen föreskriver att kommunistpartiet är ”den högsta ledande kraften inom samhälle och stat som skall organisera och vägleda den gemensamma ansträngningen att bygga socialismen, liksom utvecklingen mot ett kommunistiskt samhälle”. Kommunistpartiet har i praktiken monopol på den beslutsfattande makten. Alla viktigare politiska beslut fattas av politbyrån som är partiets styrelse. Partiet kontrollerar samtliga politiska institutioner, men intervenerar inte alltid i deras verksamhet.

Nationalförsamlingen (motsvarande riksdag) är formellt sett landets högsta lagstiftande organ med ett statsråd vars ordförande utser ett ministerråd (motsvarande regering). Stats- och ministerråden utövar den verkställande makten. Centrala makthavare har ofta en plattform både i politbyrå och i statsrådet, många har även en militär bakgrund.

Den yttersta makten är koncentrerad till presidenten, Raúl Castro, som i egenskap av stats- och regeringschef, överbefälhavare samt andresekreterare i kommunistpartiet utövar det avgörande inflytandet i alla viktigare frågor. Fidel Castro, som fortfarande innehar en viktig post som förstesekreterare i kommunistpartiet, signalerade i samband med ett offentligt möte med universitetsstudenter i november 2010 att han snart kan komma att säga upp alla sina officiella uppdrag på grund av ålder. Detta skulle innebära det slutgiltiga formella överlämnandet av makten från Fidel Castro till sin bror.

Val till nationalförsamlingen äger rum vart femte år. Rösträtt och valbarhet är enligt lag garanterad alla män och kvinnor över 16 år som varit permanent bosatta i landet i minst två år (5 år gäller för valbarhet) och är inskrivna i röstlängden. Undantagen är fångar, inklusive villkorligt frigivna, samt svårt psykiskt sjuka. Senaste valet till nationalförsamlingen ägde rum 2008. Röstdeltagandet var 97 procent varav kommunistpartiets kandidater fick 98,7 procent av rösterna. Regimen vidhåller att systemet är en ”folkets demokrati med brett deltagande. Eftersom kommunistpartiet styr hela valprocessen finns dock i praktiken inga politiska alternativ. Kandidaterna nomineras i regel av till partiet kopplade massorganisationer och lokala myndigheter och måste godkännas av en kandidaturkommitté på basis av bland annat graden av patriotism, etiska värderingar och revolutionärt förflutet. Internationella valobservatörer bjuds varken in eller accepteras.

Den organiserade politiska oppositionen har växt sedan 1990-talet men bristen på yttrande- och organisationsfrihet omöjliggör en väl fungerande oppositionell verksamhet. Kommunistpartiet är det enda tillåtna partiet, övriga politiska partier och grupperingar verkar illegalt och med risk för förföljelse och sanktioner. En rad mindre politiska grupper finns spridda över landet, men de verkar under stort tryck av myndigheterna och har begränsad politisk räckvidd och mycket låga medlemstal.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Kuba har ratificerat sju av ILO:s (International Labour Organization) åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter och rätten till arbete och arbetsrelaterade frågor finns inskrivna i Kubas konstitutions kapitel 7. Konstitutionens artikel 45 och 46 garanterar bl.a. rätten till åtta timmars arbetsdag, semester och pension, vilket generellt efterlevs. Den kubanska medellönen om 429 kubanska pesos, motsvarande ca 125 svenska kronor är dock så låg att den överväldigande majoriteten inte kan leva på sin lön utan måste skaffa parallella sysselsättningar inom den informella sektorn för att överleva. Denna omständighet sätter i praktiken principen om begränsad arbetstid och rätten till semester och vila ur spel. Minimilönen är 225 kubanska pesos i månaden (ca 75 svenska kronor).

Målsättning att utrota arbetslösheten har lett till låga arbetslöshetssiffror men också till översysselsättning inom den statliga sektorn som med få undantag är den enda arbetsgivaren och sysselsätter 90 procent av den arbetsföra befolkningen. Privat verksamhet förekommer inom vissa av regimen angivna sektorer men är mycket begränsad och regleras strikt. Olaglig företagsamhet,

exempelvis i form av små bagerier och verkstäder utan statligt tillstånd, är dock vanligt vilket myndigheterna i praktiken tycks blunda för. Utländska företag får inte direktanställa personal utan måste anställa arbetskraft genom statliga bemanningsföretag. Enligt officiell kubansk statistik var arbetslösheten år 2009 ca 1,7 %. Kvinnor var marginellt överrepresenterade bland de arbetslösa.

För att effektivisera ekonomin och den statliga sektorn aviserade Raul Castro under hösten 2010 att 500 000 statsanställda ska avskedas inom en halvårsperiod och att ytterligare 800 000 ska komma att avskedas under de närmaste åren. Samtidigt presenterades ett antal begränsade ekonomiska reformer som ska göra det lättare att starta privat verksamhet. Regimen har som målsättning att samtliga friställda ska förflyttas till statliga sektorer där det råder personalbrist, till den begränsade privata sektorn eller till aktiviteter inom jordbruket. Det är dock sannolikt att arbetslösheten under 2011 kommer att öka. Ett begränsat avgångsvederlag betalas ut till de friställda vars storlek baseras på antalet år i statlig tjänst.

Minimiåldern för arbete är 17 år, vilket i allmänhet respekteras. Gymnasie- och universitetsstuderande förutsätts dock utöver sitt deltagande i undervisning även delta i ”samhällstjänst”, företrädesvis i lantarbete. Diskriminering och sociala fördomar mot afrokubaner förekommer i arbetslivet men är ej sanktionerade av staten (se vidare kapitel 16.). Statssanktionerad diskriminering på grundval av politiska åsikter förekommer dock och det är inte ovanligt att oliktankande som uttrycker sina åsikter offentligt på arbetsplatsen trakasseras, degraderas eller avskedas.

Lagen garanterar rätt till ”skydd, säkerhet och hygien” på arbetsplatsen, men säkerheten är, enligt oberoende bedömare, otillräcklig inom flera sektorer och staten saknar effektiva kontroller och uppföljningsmekanismer. Den allmänna bristen på resurser och säkerhetsutrustning försvårar också implementeringen av arbetslagstiftningen. Arbetsskador är vanliga framförallt inom byggsektorn.

Lagen förbjuder inte tvångsarbete för vuxna och det är vanligt förekommande att fångar tvingats arbeta inom jordbruket eller byggsektorn. Det är också vanligt att myndigheterna organiserar befolkningen i ”frivilligprojekt” för olika produktionssyften. Vägran att delta i dessa aktiviteter kan leda till straff som böter eller fängelse.

Officiella arbetstagarorganisationer finns. Dessa fungerar dock inte som fackföreningar i egentlig mening, utan agerar inom ramen för kommunistpartiet i syfte att uppnå produktionsmålen och mobilisera stöd för regimen. Fristående fackföreningar tillåts inte. Arbetstagare kan riskera att förlora arbetet om de inte blir medlemmar av de officiella arbetstagarorganisationerna. Lagen förbjuder

strejker. Lönesättningen bestäms av staten utan föregående kollektiva förhandlingar.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsosektorn är prioriterad i Kuba. Alla kubanska medborgare har enligt konstitutionens kapitel 7, artikel 50 rätt till likvärdig och avgiftsfri läkar- och sjukvård, vilket generellt efterlevs. Tillgången på sjukvårdspersonal uppgår till ca en läkare per 150 personer och kvalitén på den grundläggande sjukvården är relativt lika över landet. I huvudstaden Havanna samt i vissa turistorter finns enstaka vårdinrättningar som verkar mot betalning och som endast riktar sig till turister, diplomater och privilegierade personer dit huvuddelen av befolkningen inte har tillträde.

Vid en jämförelse med andra utvecklingsländer fungerar sjukvården väl och landet har profilerat sig som mottagare av hälsoturism samt som exportör av läkartjänster och medicinskt kunnande. Den långvariga bristen på läkemedel och medicinsk utrustning har dock resulterat i att vården är sämre än den borde vara. Tillgången på läkare har också försämrats under senare år i takt med att läkarexporten ökat vilket återspeglas i vårdkvalitén. De ca 10 procent av statens totala budget som enligt UNDP år 2010 går till hälsosektorn är långt ifrån tillräckligt för att täcka de verkliga behoven av medicin, utrustning och upprustning av lokaler. Uppköp av vissa läkemedel och sjukvårdsutrustning på den internationella marknaden försvåras av det amerikanska handelsembargot gentemot Kuba. Sjukvårdspersonalen, inklusive högt utbildade och internationellt erfarna läkare, är kraftigt underbetalda och förväntas ofta arbeta flera år utomlands ibland under svåra förhållanden. En person som arbetar i turistnäringen kan på en dag få mer i dricks än en läkare tjänar i månaden.

Trots stora brister på resurser har satsningar på förebyggande hälsovård, bland annat ett omfattande vaccinationsprogram samt mödra- och barnhälsovård, gjort att folkhälsan generellt är god vilket avspeglas i den längsta medellivslängden i Latinamerika (79 år) och låg förekomst av undernäring hos befolkningen (mindre än 5 procent) enligt UNICEF 2010. Sexualupplysning är framträdande i samhället och ingår i myndigheternas kampanj mot HIV/Aids.

12. Rätten till utbildning

Konstitutionens artikel 39 föreskriver obligatorisk och avgiftsfri utbildning till alla barn och vuxna, vilket generellt efterlevs. Det händer dock att dissidenter och barn till dissidenter relegeras eller förvägras utbildningsplatser. Grundskolan omfattar nio års obligatorisk skolgång. Därefter erbjuds treåriga yrkesinriktade program eller treåriga teoretiska inriktningar. Gymnasieskolan bedrivs främst som internat. Vuxna har oftast gått tolv år i skola.

Utbildningssektorn stod enligt UNDP för ca 13,6 procent av statens utgifter 2010 och fungerar enligt FN:s barnfond UNICEF väl trots brist på undervisningsmaterial. Utbildningssystemet genomsyras av den kommunistiska ideologin med syfte att förbereda barn och ungdomar för ett liv i ett socialistiskt samhälle. Läskunnigheten anges vara 100 procent (UNICEF 2010). Skoluniformer är obligatoriska och subventionerade men bekostas av föräldrarna. Daghem och skolor upp till universitetsnivå erbjuder gratisluncher men kvaliteten på maten är mycket låg. Under senare år har kvaliteten på utbildningen försämrats och lärartätheten minskat vilket är ett problem som debatteras öppet.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den uttalade målsättningen för det ekonomiska och politiska systemet är social rättvisa och jämlikhet. De strukturella bristerna i ekonomin (incitament, prisbildning med mera), i kombination med USA:s embargo mot Kuba, försvårar emellertid en ekonomisk utveckling.

Kuba har ännu inte återhämtat sig från den djupa ekonomiska kris som landet hamnade i då det förlorade sin viktigaste politiska och ekonomiska allierade i och med Sovjetunionens sammanfall i början av 90-talet. Majoriteten lever fortfarande under mycket knappa förhållanden. Stor varubrist råder. De subventionerade livsmedel alla medborgare mottar varje månad genom ransoneringskort, tillsammans med en genomsnittlig månadslön (ca 125 svenska kronor) täcker inte de grundläggande behoven i ett hushåll. Mot denna bakgrund är stölder från arbetsplatser och svartabörshandel vanligt förekommande.

Förekomsten av dubbla valutor, en konvertibel valuta (CUC) och en nationell valuta (CUP) har ökat de sociala skillnaderna i Kuba. Det går i dagsläget cirka 24 CUC på en CUP. Vissa produkter går bara att köpa med CUC, inklusive alla tekniska apparater och vissa matvaror. Personer med tillgång till CUC, framförallt de som är anställda av utländska företag, i turistnäringen eller som mottar bidrag från släktingar i utlandet, åtnjuter därför en högre levnadsstandard än genomsnittet. Andra privilegierade grupper är framgångsrika konstnärer, artister och den politiska eliten. Materiella skillnader återfinns mellan stads- och landsbygdsbefolkning, men de är mindre än i övriga Latinamerika.

Befolkningen har i allmänhet tillgång till fri eller subventionerad bostad, vilket är garanterat i lag. Bostädernas standard är dock generellt låg och trångboddheten utbredd. Det återkommande orkanhotet är därmed särskilt farligt. Ett okänt antal personer bor i statliga härbärgen, efter att deras hus förstörts av naturkatastrofer eller bristande underhåll. Situationen anges vara särskilt

besvärlig i de östra provinserna . De låga lönerna möjliggör inget ekonomiskt utrymme för renoveringar.

Den svåra ekonomiska krisen som Kuba befunnit sig i sedan början av 1990-talet har gjort att många inte anser sig ha råd med mer än ett barn vilket bidragit till att nativitetstalen gått ned markant sedan 70-talet, från 4 barn på familj till 1,5 år 2008 (UNICEF 2010). De låga nativitetstalen i kombination med stora migrationstal innebär att Kuba har en åldrande befolkning.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Den kubanska konstitutionens artikel 44 föreskriver samma rättigheter för kvinnor och män. Även i praktiken har framsteg gjorts beträffande jämställdhet. Kvinnor och män har generellt samma tillgång till arbete, utbildning och hälsovård. Förekomsten av dagis, äldreboende och föräldraledighet har också underlättat kvinnans tillgång till arbetsmarknaden. Kuba hamnar på 47:e plats i fallande ordning i UNDP: jämställdhetsindex 2010.

Kvinnor är väl representerade inom många tekniska yrken som traditionellt varit mansdominerade. Samtidigt är kvinnor överrepresenterade i lägre betalda yrken och jobbar i mindre utsträckning än män. Enligt UNDP, var 48,6 procent av kvinnorna mot 77 procent av männen yrkesverksamma 2008. Kvinnor innehar också i mindre utsträckning än män ledande politiska positioner. 43.2 procent av sätena i parlamentet innehades enligt UNDP av kvinnor år 2010. Av politbyråns 22 medlemmar var endast 2 kvinnor och i ministerrådet var 6 av 34 medlemmar kvinnor.

Den kubanska lagen förbjuder alla former av trakasserier och våld gentemot kvinnor, inklusive hustrumisshandel och våldtäkt inom hemmet. Officiell statistik saknas vad gäller våld mot kvinnor men enligt oberoende organisationer för mänskliga rättigheter är våld mot kvinnor ett problem, delvis beroende på en fortsatt utbredd machokultur. Polisen utreder inte heller alltid brott relaterade till hustrumisshandel. I takt med den ökande turismen har prostitutionen tilltagit, vilket myndigheterna försöker motverka. Prostitution är förbjudet för barn under 16 år (se vidare kap.15) . Strafflagen förbjuder inte uttryckligen prostitution av personer över 16 år men det är inte ovanligt att lagen om ”farlighet” (strafflag 72 och 73) används mot prostituerade. Att organisera och sälja prostituerade (hallick- och bordellverksamhet) är förbjudet.

Kvinnas sexuella och reproduktiva rättigheter respekteras generellt. Sexualupplysning är framträdande i samhället. Mödra- och barnhälsovården är utbyggd. Spädbarnsdödligheten är 5 av 1000, vilket är i nivå med industriländerna. Möjlighet till abort ges av de kubanska sjukvårdsinrättningarna utan kostnad fram till tionde veckan i graviditeten.

15. Barnets rättigheter

Kuba har ratificerat Konventionen om barnets rättigheter, inklusive tilläggsprotokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi. Den nationella lagstiftningen föreskriver speciellt skydd för alla barn och ungdomar utan åtskillnad. Regimen arbetar generellt aktivt för att tillgodose barnets behov. Studenter förutsätts dock medverka aktivt i olika politiska aktiviteter till stöd för revolutionen och det inte ovanligt att barn och ungdomar utnyttjas av myndigheterna för att organisera protester mot olikfärd.

Det finns inga sociala mönster av barnarbete. Lagen förbjuder barnarbete och lägsta minimiålder för arbete är 17 år, med vissa undantag för praktik och tillfälliga arbetsuppgifter. Elever förutsätts dock ägna viss tid åt "samhällstjänst" varje år. Lantarbete är vanligast, men det kan även röra sig om att delta i insektsbekämpning, socialt arbete med mera.

Barnprostitution förekommer trots höga straff mot pedofili, inklusive införsel och produktion av barnpornografi. Omfattningen är okänd på grund av avsaknad av tillförlitlig offentlig statistik. Kubanska myndigheter verkar dock generellt aktivt för att förhindra sexuellt utnyttjande av barn. Minimialderna för sexuella handlingar är 16 år. Värnplikt inträder vid 16 års ålder. Dödsstraff inklusive verkställande av dom, kan inte utdömas för barn och ungdomar under 20 år.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering på grundval av ras, hudfärg, nationalitet eller religiös åskådning är förbjudet och straffbart enligt artikel 42 i den kubanska konstitutionen. Det förekom inga rapporter om diskriminering av personer på basis av religiös tillhörighet eller åskådning under 2010. Diskriminering och sociala fördomar mot afrokubaner förekommer dock, trots att rasdiskriminering officiellt är utrotad i Kuba. Afrokubaner utgör en stor del av befolkningen men är underrepresenterade i beslutsfattande positioner i samhället och i den inkomstbringande turistindustrin. Enligt inhemska oberoende organisationer för mänskliga rättigheter är de också överrepresenterade bland de mest resursslösa, i de sämsta bostadsområdena samt är i högre utsträckning än andra utsatta för trakasserier från polisen. Regimen sanktionerar inte denna diskriminering men

gör heller tillräckligt för att åtgärda den eftersom problemet officiellt inte existerar.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Sedan 1979 är samkönade relationer mellan personer över 16 år avkriminaliserade i Kuba. Lagstiftningen innehåller idag ingen uttrycklig diskriminering av HBT- personer (homo-, bisexuella och transpersoner), även om normen i lagstiftningen är heterosexualitet. Samkönade par erkänns t.ex. inte enligt lag. Det finns inte heller någon lagstiftning som förbjuder diskriminering eller hatbrott på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

Under de första decennierna av den kubanska revolutionen utsattes HBT- personer för systematisk repression. Sedan dess har regimens inställning gradvis förändrats och HBT- frågor kan idag diskuteras offentligt. En bidragande orsak till detta är sannolikt att Raúl Castros dotter Mariela Castro, chef för Kubas Nationella Center för Sexualupplysning (CENESEX) är en uttalad förespråkare för HBT- personers rättigheter. Kuba deltar sedan 2008 i firandet av den Internationella Dagen mot Homofobi och i maj 2009 och 2010 genomfördes Prideparader i Kuba. Sedan 2008 har kubaner laglig rätt till statsfinansierade könsbyten. Sedan 2007 diskuteras också ett lagförslag om att införa partnerskap för samkönade par. Ett visst motstånd finns dock mot förslaget i nationalförsamlingen som i slutet av 2010 inte hade antagits.

Det finns idag inget som tyder på specifik systematisk diskriminering av HBT- personer i Kuba, även om sociala fördomar fortfarande är utbredda och negativ särbehandling förekommer. Uppgifter finns t.ex. om att polisen fortfarande använder sig av de strikta kubanska sedlighetslagarna för att trakassera och arrestera HBT- personer samt för att slå till mot HBT- personers träffpunkter. HBT- personer hindras också i samma utsträckning som andra grupper i civila samhället från att oberoende av regimen organisera sig, sprida information och driva sina sakfrågor.

Ett bakslag i regimens förändrade inställning till HBT- personers rättigheter kom i november 2010 då Kuba som ett av 79 länder i FN:s generalförsamling röstade för att FN inte längre skulle fördöma dödande på basis av sexuell läggning i resolutionen mot "utomrättsliga avrättningar". I ett pressmeddelande efter omröstningen underströk Kuba att man fördömde alla utomrättsliga avrättningar och att det i Kuba inte fanns någon lagstiftning som sanktionerade sådana.

18. Flyktingars rättigheter

Kuba har inte tillträtt 1951 års flyktingkonvention eller tillhörande protokoll från 1967. Konstitutionens artikel 13 medger dock asyl för personer som förföljts i sina hemländer för sina ideal eller för sin kamp för en rad olika politiska rättigheter som är i linje med den kubanska revolutionens värdegrund. Det finns inte någon formell procedur för personer som söker asyl i Kuba, men de kubanska myndigheterna skickar generellt inte tillbaka flyktingar till länder där deras liv är hotade. Det händer att medlemmar av utländska separatist- och vänsterrörelser, som av andra länder definierats som terroristorganisationer, får flyktingstatus i Kuba av politiska skäl, däribland den baskiska organisationen ETA.

Enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) fanns det 460 mandatflyktingar i Kuba i januari 2010 som tilläts vistas tillfälligt i landet under UNHCR:s beskydd tills att de kan återvända till sina hemländer eller till tredje land. Flyktingarna har inte rätt att arbeta i Kuba. UNHCR erbjuder flyktingarna bostad, materiellt och juridiskt stöd och de har tillgång till utbildning och hälsovård.

Enligt oberoende källor har ca två miljoner kubanska medborgare lämnat Kuba sedan revolutionen 1959. Majoriteten av dessa befinner sig i USA. USA och Kuba samarbetar om migrationsfrågor och cirka 20 000 kubaner ska enligt ett särskilt avtal kunna beviljas uppehållstillstånd i USA varje år. Det finns dock uppgifter som tyder på att båda sidor försvårar den avtalade migrationen. Många personer försöker också lämna Kuba illegalt. Att lämna Kuba utan utresetillstånd kan leda till fängelsestraff eller böter. Människosmugglingen mellan USA och Kuba har under senare år utvecklats och enligt vissa bedömare ökat i antal, där Mexico i ökad utsträckning blivit ett transitland. De illegala immigranterna som den amerikanska kustbevakningen träffar på i Floridasundet återbördas av USA enligt överenskommelse till Kuba. Enligt amerikansk lag får de personer som når amerikansk mark stanna i USA. Varje år emigrerar även ett stort antal kubaner till Kanada och till länder inom EU. Enligt UNHCR fanns 9776 kubaner med flyktingstatus utanför Kuba i januari 2010 varav 2226 asylsökande.

19. Funktionsnedsattas rättigheter

Kuba har ratificerat Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och den kubanska konstitutionen garanterar ett socialt skyddsnät för funktionsnedsatta. Myndigheterna arbetar också generellt aktivt för att säkra en dräglig tillvaro för funktionsnedsatta och erbjuder stöd i former av terapi, rehabilitering, specialutbildning och sysselsättning. Inarbetade system finns för att diagnostisera eventuella funktionsnedsättningar hos barn och tidigt påbörja rehabilitering. Stöd ges också till funktionsnedsattas familjer.

Det finns en uttalad målsättning från myndigheterna sida att integrera funktionsnedsatta i samhället. Framkomligheten för funktionsnedsatta är dock i allmänhet dålig då transporter och offentliga utrymmen, med ett fåtal undantag, inte är anpassade efter personer med funktionsnedsättning vilket tillsammans med brist på hjälpustrustning för funktionsnedsatta i praktiken försvårar den uttalade ambitionen om integration.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Nationella oberoende organisationer för mänskliga rättigheter är inte tillåtna och bedriver således sin verksamhet illegalt. Regimen kan när som helst avbryta möten eller på annat sätt störa verksamheten - våld kan emellanåt brukas. Regimen motsätter sig alla former av direkt dialog med oberoende grupper för mänskliga rättigheter. Vissa grupper tolereras dock i praktiken, till exempel Comisión Cubana de Derechos Humanos y Reconciliación Nacional (CCDHRN) medan andra motarbetas aktivt. Generellt gör inte regimen någon åtskillnad mellan politiskt oppositionella grupper och oberoende intresseorganisationer utan all verksamhet utanför de av partiet organiserade massorganisationerna uppfattas i mer eller mindre utsträckning som kontrarevolutionär verksamhet och är således straffbar.

Ett mindre antal internationella oberoende organisationer för mänskliga rättigheter tillåts verka i landet. Dessa arbetar främst inom områden som rör reproduktiv hälsa, våld mot kvinnor och barn samt funktionsnedsattas rättigheter.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Flera FN-organ har kontor i Kubas huvudstad Havanna inklusive FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF) och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) samt FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation (UNESCO). Samtliga arbetar inom ramen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. EU-kommissionen har ett utvecklingssamarbete med Kuba med inriktning på livsmedel och klimat/miljöfrågor.

Sverige verkar bilateralt och genom EU för ökad respekt för mänskliga rättigheter i Kuba. EU:s gemensamma position om Kuba anger att "ett fullständigt samarbete med Kuba är beroende av förbättringar avseende de mänskliga rättigheterna och rätten till politisk frihet". Stor vikt läggs härvidlag på bristen på de medborgerliga och politiska rättigheterna i Kuba. Vissa EU-länder

har valt att vid sidan av den gemensamma EU-linjen inleda ett bilateralt samarbete med Kuba, inklusive dialog om mänskliga rättigheter.